

สรุปการเสวนาหัวข้อ “บทบาทของท้องถิ่นในการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน”
ในการสัมมนาผู้บริหารภาครัฐเพื่อการบูรณาการการพัฒนาประเทศไทยตามกรอบการปฏิรูปประเทศ
ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (ป.ย.ป.)
วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑ ณ ห้องมัทฉะวานรังสรรค์ สโมสรทหารบก (ส่วนกลาง) วิทยาเขต

“ภาพราชการส่วนท้องถิ่นในอนาคตคนที่ ๒๐ ปีข้างหน้า” โดย นายพงศ์โพยม วาศภูติ

งานวันนี้แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับองค์กรส่วนท้องถิ่น ดังนั้น ข้าราชการทั้งที่มาจาก การเลือกตั้งและข้าราชการประจำจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการปรองดอง หลักสูตร ป.ย.ป. ๓ จึงเป็นหลักสูตรที่จะช่วยให้ข้าราชการส่วนท้องถิ่นได้รับรู้รับทราบทิศทาง และสามารถดำเนินการตามได้

การกระจายอำนาจและหลักการปกครองตนเองเป็นหลักการของประชาธิปไตยที่สำคัญ การกระจายอำนาจที่แท้จริงคือการกระจายอำนาจไปที่ประชาชนหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน ประเทศชาติจะเข้มแข็งได้ด้วยประชาชนไม่ได้เข้มแข็งด้วยระบบราชการ อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนจะรับอำนาจหน้าที่และงบประมาณต่าง ๆ ได้ จะต้องมีสถาบันทางการเมืองการบริหารมารองรับ นั่นคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในปัจจุบันราชการส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีความพร้อมทั้งจำนวน บุคลากร และงบประมาณ โดยมีทั้งสิ้น ๗,๘๕๒ แห่ง ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ มีบุคลากรทั้งสิ้นประมาณ ๔ - ๕ แสนคน และงบประมาณแต่ละปีงบประมาณประมาณเจ็ดแสนล้านบาท

อย่างไรก็ตาม ส่วนท้องถิ่นกลับไม่ได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาลหรือส่วนกลางเท่าที่ควร ซึ่งส่วนท้องถิ่นเอง ทั้งบุคลากรที่มาจาก การเลือกตั้งและข้าราชการประจำ จะต้องหันกลับมาพิจารณาว่าจะพัฒนาและปรับปรุงตนเองอย่างไร เพื่อยกระดับขีดความสามารถและสร้างภาพลักษณ์ที่ดี

รัฐธรรมนูญในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ชาติหรือเป้าหมายของประเทศ ระยะยาวที่ชัดเจน รวมทั้งได้กำหนดประเด็นปฏิรูปที่เป็นสิ่งดีงามและปฏิเสธไม่ได้ เช่น ภาครัฐทันสมัยบริการ เป็นเลิศ เป็นต้น ดังนั้น ต่อจากนี้ไป รัฐบาลไม่ว่าจะเป็นชุดใดก็ตามจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์และดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและประเด็นปฏิรูปนี้

ส่วนท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นยุทธศาสตร์ชาติทั้ง ๖ ด้านได้ เช่น

๑) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยได้ด้วยการตัดต้นไม้อายุและเพิ่มแสงสว่างในชุมชน เป็นต้น

๒) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่บริษัทเอกชนที่ต้องการตั้งโรงงานหรือที่ทำการในชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดการจ้างงานในชุมชน เป็นต้น

๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ส่วนท้องถิ่นสามารถดูแลศูนย์เด็กเล็ก และสนับสนุนพัฒนาการของเด็ก หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษาในโรงเรียน เป็นต้น

๔) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าไปดูแลไม่เกิดความเหลื่อมล้ำในการใช้ชีวิตของเด็กและคนชรา เป็นต้น

๕) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่วนท้องถิ่นมีบทบาทชัดเจนมากในการสร้างพื้นที่สีเขียวและกำจัดขยะในชุมชน เป็นต้น

๖) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ส่วนท้องถิ่นต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ให้บริการที่เป็นเลิศและรวดเร็ว (Faster Cheaper Easier) ทำงานเชื่อมโยงกัน และต้องสามารถทำงานภายใต้ทรัพยากรบุคลากรและงบประมาณที่มี รวมทั้งใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการทำงาน เป็นต้น

เราเชื่อว่าบุคลากรท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนให้ยุทธศาสตร์ชาติ การปฏิรูปประเทศ และการสร้างความสามัคคีปรองดองเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

สุดท้ายนี้ ผู้บริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจะต้องมองส่วนท้องถิ่นใหม่ ปัจจุบันท้องถิ่นมีขีดความสามารถที่สูงขึ้นและพร้อมที่จะทำงานกับส่วนกลางและภูมิภาค นอกจากนี้ ส่วนท้องถิ่นจะต้องลดความคิดในเชิงอำนาจและทำงานในฐานะลูกหลานของชาวบ้านต่อไป

“ความสำคัญของการพัฒนาและการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นต่อการขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้า” โดย ศาสตราจารย์ วุฒิสาร ตันไชย

รัฐบาลให้ความสำคัญกับท้องถิ่นในฐานะที่จะเป็นเพื่อนร่วมทางในการปฏิรูปประเทศ ตามยุทธศาสตร์ชาติ การปฏิรูปประเทศ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง ดังนั้น **วันนี้การเมืองอาจจะเป็นเรื่องหนึ่งที่สำคัญ แต่หัวใจสำคัญในการสร้างความปรองดองคือการทำการเมืองเพื่อบ้านเมือง**

ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ ไม่ใช่เรื่องน่าหวงเกรง เพราะเมื่อพิจารณาเนื้อหาที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติล้วนแล้วแต่เป็นหลักการ ที่ไม่ว่าผู้ใดจะมาเป็นรัฐบาลก็ต้องทำหลักการดังกล่าว **องค์กรท้องถิ่นมีหน้าที่ที่จะต้องทำความเข้าใจและพิจารณาว่าตนจะมีบทบาทอย่างไร**

ในอนาคตข้างหน้า **องค์กรท้องถิ่นจะเผชิญความท้าทายหลายประการ** (๑) ประชาชนจะเรียกร้องมากขึ้น (Demand-driven Challenges) สิ่งที่ติดขัดประชาชนจะนึกถึงส่วนท้องถิ่นเป็นอันดับแรก (๒) ความต้องการที่ซับซ้อนขึ้น (Complexity) ประชาชนจะมีความต้องการที่ลงรายละเอียดและต้องการบริหารที่ตอบโจทย์มากขึ้น ส่งผลให้วิธีคิดและการทำงานในปัญหาเรื่องเดียวกันจะมีความซับซ้อนมากขึ้น และ (๓) ประชาชนต้องการการตอบสนองที่ไวขึ้น (Responsiveness) ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยสรุปแล้วประชาชนจะมีความต้องการที่มากขึ้น ซับซ้อนขึ้น และต้องการการตอบสนองที่ไวขึ้น

ส่วนท้องถิ่นจะต้องแสดงบทบาทของตนเองโดยคำนึงถึงกรอบต่าง ๆ โดยกรอบที่สำคัญมากคือกรอบรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นโอกาสของท้องถิ่น ส่วนที่กำหนดหน้าที่เพิ่มเติม และส่วนที่ควบคุมให้ท้องถิ่นทำงานยากขึ้น ส่วนที่เป็นโอกาสให้ท้องถิ่นแสดงบทบาทได้มากขึ้น เช่น (๑) รัฐธรรมนูญปัจจุบันได้บัญญัติเพิ่มเติมคำว่า “กิจกรรมสาธารณะ” เข้าไปในหน้าที่ของท้องถิ่น เช่น กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมหรือเชิงศาสนา เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในการสร้างความปรองดอง เพราะเป็นการสร้างความสำนึกร่วมกันของคนในชุมชน และ (๒) หากกิจการใดที่ท้องถิ่นเห็นว่าชุมชนหรือภาคประชาชนทำได้ดีกว่าก็มอบให้ชุมชนหรือภาคประชาสังคมทำ เป็นต้น

ส่วนที่เป็นหน้าที่ (Mandate) ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เช่น (๑) หมวดที่ ๕ หน้าที่ของรัฐ หากรัฐเพิกเฉย ประชาชนสามารถร้องเรียนได้ และส่วนท้องถิ่นก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ และ (๒) หน้าที่ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ซึ่งถือเป็นหลักการและเป็นอนาคตร่วม (Shared Future) ท้องถิ่นจะต้องคิดถึงบทบาทของตนเอง และพิจารณาว่างานที่ทำในวันนี้ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติอย่างไร

เสน่ห์ของท้องถิ่นคือการทำตามสิ่งที่เรียกว่า ภูมิสังคม ซึ่งหมายถึง ปัจจัยทางกายภาพ ผสมผสานกับจิตวิญญาณของชุมชน ภายใต้หลักการนี้ ท้องถิ่นจึงมีความรับผิดชอบ ๓ ประการ (๑) ความรับผิดชอบตามกฎหมาย (Legal Responsibility) หรือการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาตินโยบายรัฐบาล แผนปฏิรูปประเทศ ฯลฯ (๒) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability) เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญมากสำหรับการบริหารท้องถิ่น บริการคนในชุมชนโดยคิดว่าคนในชุมชนเป็นญาติพี่น้อง และ (๓) ความรับผิดชอบต่อการเมือง (Political Accountability) ข้อดีของการเป็นองค์กรการเมืองคือตอบสนองเร็วและตอบโจทย์ความต้องการ อย่างไรก็ตาม ท้องถิ่นต้องทำการเมืองเพื่อบ้านเมือง เพราะเราคือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ใช่คนการเมืองท้องถิ่น เราต้องบริการประชาชนอย่างเสมอภาคไม่ว่าจะเป็นผู้ลงคะแนนเสียงให้หรือไม่ก็ตาม

ในวันนี้องค์กรท้องถิ่นจะต้องทำ ๓ อย่าง คือ (๑) ทำสิ่งที่ทำอยู่แล้วให้ดีขึ้น (Betterment - Planned Growth and Planned Change) งานที่ท้องถิ่นทำจะต้องตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติ และความต้องการของประชาชนมากขึ้น (๒) ทำให้ครอบคลุมขึ้น (Coverage - Enlargement) ท้องถิ่นมีความสามารถในการค้นหากลุ่มเป้าหมายในชุมชน ดังนั้น ในการพัฒนาชุมชนจะต้องไม่ตกหล่นใคร ในยุคการพัฒนาที่รวดเร็วย่อมมีผู้ที่ได้และเสียโอกาส หน้าที่ของท้องถิ่นคือลดช่องว่างความไม่ทั่วถึงลง (๓) ทำให้ลึก (Deepening - Enrichment) มองให้ลึกถึงรากของปัญหา วิเคราะห์ให้เห็นความต้องการที่ซับซ้อนมากขึ้น

หน้าที่ของท้องถิ่นจะต้อง (๑) ทำงานโดยยึดความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนเป็นศูนย์กลาง ภายใต้หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา (๒) ทำงานโดยยึดหลักปรัชญา ๓ ประการ คือ พอเพียง (ทำภายใต้สิ่งที่มิ) พึ่งตนเอง (ไม่ต้องรอคำสั่ง และให้ประชาชนพึ่งตนเองได้) และ ยั่งยืน (ทำงานโดยคิดถึงเป้าหมายระยะยาว) (๓) ปรับการบริหารจัดการภายใน และปรับการให้บริการให้ตอบโจทย์ภายนอก และ (๔) ทำงานโดยยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล

การจะทำให้ท้องถิ่นต้องการ ๔ ประการสำคัญ (๑) นวัตกรรม (Innovative) (๒) ความคล่องตัว (Agile) (๓) ความเชื่อมโยง (Connected) ท้องถิ่นต้องดำเนินการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ และ (๔) ความโปร่งใส (Transparent) ซึ่งเป็นสิ่งเดียวที่จะทำให้ประชาชนศรัทธา หากคนไม่ศรัทธาแล้วท้องถิ่นก็อยู่ไม่ได้

องค์กรส่วนท้องถิ่นจะต้องกลับไปทบทวนว่า ที่ผ่านมามันได้ทำเต็มที่แล้วหรือยัง และได้ทำในสิ่งที่ให้สัญญากับประชาชนแล้วหรือไม่ หากเปรียบส่วนท้องถิ่นก็เหมือนเทียนเล่มเล็ก ที่แม้จะไม่สามารถทำให้โลกที่มีดสว่างขึ้นได้ แต่ก็จะทำให้เห็นว่าโลกมีด

“การพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดย นางสาวอานุสรา จิตต์มิตรภาพ

หัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศต่อไป คือ การบูรณาการและการใช้หน่วยงานของรัฐให้เกิดประโยชน์กับประชาชน

ไปรษณีย์ไทยมีอายุกว่า ๑๕๐ ปี และยังคงอยู่คู่กับคนไทยเรื่อยมา ด้วยคำว่า “ปฏิรูปไปรษณีย์ไทย” ปัจจุบันเรามีฐานะเป็นหนึ่งในหน่วยงานของรัฐ และเราเชื่อมั่นว่า ทุกคนที่ทำงานให้ให้กับรัฐ มีจิตวิญญาณที่จะทำงานเพื่อตอบแทนให้กับชาติและหน่วยงานของตนเอง

“จิตวิญญาณ” ของไปรษณีย์ไทย หมายถึง เครือข่ายของคน (Human Networking) เป็นเครือข่ายที่มีชีวิตและเป็นเครือข่ายของคนในชุมชนทุกพื้นที่ของประเทศ และคำว่า “รู้จริง รู้ใจ และเข้าถึงชุมชน” เป็นสิ่งที่เราปลูกฝังให้คนไทยทุกคน ซึ่งหมายถึงการเข้าถึงทุกพื้นที่และทำงานร่วมกับชุมชน

ปัจจุบัน ไปรษณีย์ไทยได้ปรับเปลี่ยนตนเองให้สามารถสนับสนุนชุมชนได้มากขึ้น บทบาทของเราไม่ได้จำกัดอยู่แค่การส่งจดหมายและขายแสตมป์เท่านั้น แต่ขยายไปสู่การดูแลทุกการส่งและการเข้าถึงคนในชุมชน

วันนี้ด้วยจุดแข็งของเราที่เป็นเครือข่ายของคนและสามารถเข้าถึงคนในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ ไปรษณีย์ไทยจึงพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและสนับสนุนชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และงานด้านสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นว่าการกระจายพัสดุและสินค้าของชุมชน หรือการขนส่งน้ำยาล้างไตให้กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น